

ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ԻԶԵՎԱՆԻ ՄԱՍՆԱՃՅՈՒՂ

ԱԿՈՒՆՔ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀՈԴՎԱԾՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԱԾՈՒ

ԹԻՎ 2(16)

ԵՐԵՎԱՆ 2017

ԵՊՀ ՀՐԱՏԱՐԱԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

ԳԼԽԱՎՈՐ ԽՄԲԱԳԻՐ՝

ԱՇՈՏ ՆԵՐՍԻՍՅԱՆ - պատմական. գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

Առաքելյան Ս. Ա. – պատմական գիտությունների թեկնածու, դոցենտ,

Ասատրյան Ա. Գ. - արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր,

Գասպարյան Ս. Ք. - բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,

Դերձյան Հ. Մ. - իրավագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր,

Զաքարյան Ս. Ա. - փիլիսոփայական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,

Ղարիբյան Գ. Ա. - տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից,
անդամ,

Մանուչարյան Հ. Գ. - քաղաքագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր,

Մինասյան Է. Գ. - պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,

Միքայելյան Մ. Վ. - տնտեսագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր,

Միքայելյան Վ. Հ. – հոգեբանական գիտությունների դոկտոր, դոցենտ

Մուրադյան Ս. Պ. - բանասիրական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր,

Նահապետյան Ռ. Ա. - պատմական գիտությունների դոկտոր, պրոֆեսոր

Ակունք. Գիտական հոդվածների ժողովածու /Խմբ. խորհուրդ՝ Ս. Ա. Առաքելյան
և ուրիշ.; Գլխ. խմբ.՝ Ա.Ա. Ներսիսյան - Եր: ԵՊՀ հրատ., 2017 թ.-237 էջ:

© ԵՊՀ հրատարակչություն, 2017թ.

© Հեղ. խումբ, 2017 թ.

YEREVAN STATE UNIVERSITY

IJEVAN BRANCH

A K U N Q

COLLECTION OF SCIENTIFIC ARTICLES

NUMBER 2(16)

YEREVAN 2017

YSU PUBLISHING_HOUSE

EDITOR-IN-CHIEF

ASHOT NERSISYAN - *doctor of historical science, professor*

EDITORIAL COUNCIL

Arakelyan S. A. - candidate of historical science professor

Asatryan A. G. - doctor of art, professor

Derdzyan H. M. - doctor of law, professor

Gasparyan S. K. - doctor of philological science, professor

Gharibyan G. A. - doctor of economic science, professor associate member of NAS,
RA

Manucharyan H. G. - doctor of political science, professor

Minasyan E. G. - doctor of historical science, professor

Mikaelyan M. V. - doctor of economic science, professor

Mikaelyan V. H. - doctor of psychological science, professor

Muradyan S. P. - doctor of philological science, professor

Nahapetyan R. A. - doctor of historical science, professor

Zakaryan S. A. - doctor of philosophy science, professor

Akunq. Collection of scientific articles/Edit.council S. A. Arakelyan and others;
Editor – in - chief A.A. Nersisyan. - Yer. YSU publishing - house, 2017 – 237 p.

© YSU publishing-house 2017

© Author group, 2017

ՔԱՂԱՔԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՒ ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ՄԻԳՐԱՆՏՆԵՐԻ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՆԵՐԳՐԱՎՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԳՆԱՀԱՏՄԱՆ ՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ԵՎՐՈՊԱՑԻ ՀԵՏԱԶՈՏՈՂՆԵՐԻ ԿՈՂՄԻՑ

ԱՌՆԱԿ ՄԱՐԳՍՅԱՆ

Այս աշխատանքում մենք ուսումնասիրել ենք մի շարք եվրոպացի գիտնականների հետազոտական նախաձեռնությունների արդյունքները: Դրանք իրականացվել են մի շարք կազմակերպությունների և անհատների ֆինանսական աջակցության արդյունքում:

Ներկայացված հետազոտությունների մեծ մասը ձեռք է բերվել «Բազմամշակութային ժողովրդավարությունը և ներգաղթյալների սոցիալական կապիտալը Եվրոպայում. մասնակցություն, կազմակերպչական ցանցեր և հանրային քաղաքականությունը տեղական մակարդակում (LOCALMULTIDEM)» ծրագրի շրջանակներում: Ծրագիրը ֆինանսավորվել է Եվրոպայի Խորհրդի «Քաղաքացիները և գիտելիքի վրա հիմնված հասարակության կառավարումը» վեցերորդ շրջանակային ծրագրի առաջնահերթության կողմից: LOCALMULTIDEM համաձայնագիրը համակարգվել է Մուրսիայի համալսարանի կողմից և լրացուցիչ ձևավորվել է Տրենտոյի, Ժնևի, Բրիսթոլի, Մանչեսթրի համալսարաններում¹:

Լաուրա Մորալեսը որոշ մանրամասներով քննարկում է քաղաքական ինտեգրման հայեցակարգը, որը վերաբերում է ներգաղթյալներին ու նրանց սերունդներին և գործ է ունենում բազմաթիվ էմպիրիկ մոտեցումների հետ: Նա քննադատաբար է վերաբերվում քաղաքական ինտեգրման վերաբերյալ բազմաթիվ հասկացությունների, քննարկում է բազմաթիվ խորքային երևույթներ միգրանտների քաղաքական ինտեգրացիոն ուսումնասիրության մեջ, և հետազոտության տվյալներով լուսաբանում է այս ծրագրի հետևանքները՝ ընտրելով միգրացիոն լարվածության լուծման տարբեր հայեցակարգեր և չափման միավորներ²:

Մանլիո Չինալլին և Մարկո Գիունին կենտրոնանում են քաղաքական ենթատեքստի ազդեցության վրա: Նրանք ներկայացնում են քաղաքական հնարավորությունների ինստիտուցիոնալ և հետևողական հավաքագրված ինֆորմացիան, թե ինչպես են միգրանտները ձևավորում անհատական քաղաքական մասնակցություն³: Ամպարո Գոնսալես Ֆերրերը կառուցում է իր եզրակացությունը՝ հետևելով Չինալլինի և Գիունինի: Նա ուսումնասիրում է, թե արդյոք քաղաքացիություն ստացած ներգաղթյալները ավելի քիչ են հակված քվեարկելու, քան տեղաբնիկները, և թե ինչպես է այդ բացը հսկվում, եթե հաշվի առնենք այն հնարավորությունները, որոնցով նրանք փորձում են ինտեգրվել:

¹ “Social Capital, political participation and migration in Europe”, edited by Morales L., Giugni M., London, Palgrave Macmillan Press, 2011.

² Morales L., Joining political organizations. Institutions, mobilization and participation in Western Democracies, Colchester: ECPR Press, 2009.

³ Cinalli M., Giugni M., Institutional opportunities, discursive opportunities and the political participation of migrants in European cities. See in “Social Capital, political participation and migration in Europe”, p. 43.

Լաուրա Մորալեսը և Կատյա Պիլատին վերլուծում են սոցիալական կապիտալի «կամրջման» և «կապակցման» ազդեցությունը միգրանտների քաղաքական գործողություններում և հետաքրքրություններում⁴:

Պեր Սթրոմբլեդը, Գունար Մայբերգը և Բենգտսոնը ուսումնասիրում են միգրանտների կամավոր ասոցիացիաների ինտեգրատիվ գործընթացները՝ համեմատելով էթնիկ կազմակերպության բարենպաստ ինստիտուցիոնալ հնարավորությունը, տարբեր եվրոպական քաղաքների իրավիճակներում, որը լուսաբանված է այս շարադրանքում⁵:

Մի շարք եվրոպական քաղաքներում, ներգաղթյալները և իրենց երեխաները բնակության արագ աճի տեմպեր են արձանագրում: Չնայած բազմատարր մի շարք ասպեկտների, այս կատեգորիան բնութագրվում է մի քաղաքական առանձնահատկությամբ, այսինքն դրա ներկայացումը ժողովրդավարական կառույցներում: Ակնհայտորեն, այս իրավիճակը ենթադրում է հնարավոր քաղաքական խեղաթյուրում, որում էթնիկ փոքրամասնությունների ռիսկը փոքրացնում է ուշադրությունը իրենց խնդիրների և պահանջների հանդեպ, քան բնակչության ազգային փոքրամասնության հանդեպ: Այսպիսով, քաղաքական անհավասարությունը ամբողջությամբ խնդրահարույց է դեմոկրատական հասարակության համար:

Այս առումով, հանրային քաղաքականության՝ միգրանտների ինտեգրացումը հեշտացնելու նպատակը, կարծես թե ձախողվել է:

Լաուրա Մորալեսը և Միրունա Մորարիուն իրենց ուշադրությունը կենտրոնացրել են միգրանտների անդրազգային ներգրավվածության վրա, ուսումնասիրել են, թե արդյոք միգրանտների կապը շարունակվում է իրենց ծագման երկրի հետ: Ուսումնասիրվել է անդրազգային փոփոխությունների տարբեր ձևերը, և հատուկ ուշադրություն է դարձվել դրանց ազդեցության էֆեկտներին⁶:

Մեր եզրահանգումները կապված միգրանտների քաղաքական ինտեգրաման անդրազգային գործելակերպների ճիշտ հետևանքների մասին, դեռ գտնվում են զգուշավոր մակարդակում: Մա այն դեպքում հատկապես, երբ հաճախ այցելելով ծագման երկիր, և նաև, ավելի քիչ չափով, մասնակցելով իրենց երկրի ընտրություններին, քանի որ վերջինս բացասական առումով մեծացնում է քաղաքականության նկատմամբ հետաքրքրությունը իր նախկինում բնակված երկրի նկատմամբ: Մա նշանակում է, որ որոշ դեպքերում, հատկապես հայրենիքի հետ ինտենսիվ կապը, իսկապես խոչընդոտում է միգրանտներին՝ զարգացնելու քաղաքական հարցերով հետաքրքրությունն այն վայրերում, որտեղ նրանք ապրում են:

Գունար Մայբերգը և Ջոն Ռոգոթադը որոշ մասերով համեմատում են երկու դեպքեր (Օսլո և Ստոկհոլմ) որոնք մի շարք ասպեկտներով համեմատաբար

⁴ **Morales L.,** Pilati K., The role of social capital in migrants' engagement in local politics in European cities. See in "Social Capital, political participation and migration in Europe", p. 87.

⁵ **Myrberg G.,** "Political Integttation through associational affiliation?" *Journal of ethnic and migration studies*, 37. 2011.

⁶ **Morales L.,** Morariu M., Is 'Home' a distraction? The role of migrants' transnational practices in their political integration into receiving-country politics. See in "Social Capital, political participation and migration in Europe", p. 140.

նմանատիպ են միգրանտների քաղաքական ինտեգրացիոն գործընթացներին, բայց ոչ իրենց ինտեգրացիոն «փիլիսոփայությամբ»⁷:

Հետազոտողների մի մասն էլ ուշադրությունը կենտրոնացրել է միգրանտների վերաբերմունքի, կողմնորոշման, համոզմունքների տարբեր ասպեկտներին: Մասնավորապես էվա Անդուիզան և Ժան Մարտին՝ վերլուծում են քաղաքական արդյունավետության բացերը, թե որքանով են միգրանտները վստահում քաղաքական ինստիտուտներին⁸:

Դիրքորոշումները միգրանտների քաղաքական համակարգի հետ հարաբերության հիմնական ասպեկտներն են: Արդյոք նրանք իրենց համարում են ունակ հասկանալու և ազդեցություն ունենալու քաղաքական որոշումների ընդունման մեջ: Միգրանտները կարծո՞ւմ են, որ քաղաքական համակարգը իրենց պահանջներին համապատասխան է գործում: Նրանք վստահո՞ւմ են այն պետության քաղաքական ինստիտուտներին, որտեղ նրանք ապրում են:

Դեռ, երբ խոսում ենք միգրանտների քաղաքական ներգրավվածության և միավորման մասին՝ ընդգրկելով քաղաքական համակարգի ուշադրությանը, շատ հաճախ կենտրոնանում ենք քաղաքական վարքագծի վրա, քան՝ քաղաքական դիրքորոշումների:

Այսպիսով մեր աշխատանքում վերլուծվել է քաղաքական ինստիտուտների արդյունավետության և վստահության մակարդակները Մադրիդ և Բարսելոնա քաղաքներում մարոկկացիների և էկվադորցիների միջև, մարոկկացիները՝ Լիոնում, էկվադորցիները՝ Միլանում: Մեր աշխատանքում ապացուցվել է, որ քաղաքական արդյունավետությունը և վստահությունը քաղաքական միավորման համապատասխան ցուցանիշներն են, և չափազանց կարևոր է իմանալ, թե ինչ պայմաններում են միգրանտները իրենց զգում առավել կոմպետենտ և վստահ, պետության այն ինստիտուտների նկատմամբ, որտեղ նրանք ապրում են: Որքանով միգրանտների մեծ քանակի ժամանումը Եվրոպական պետություններ կարող է ընկալվել որպես սոցիալական կապվածության սպառնալիք և գործոն, որը կարող է նվազեցնել տվյալ պետություններում ազգային-պետական ինստիտուտների պաշտպանության մակարդակը: Վերլուծելով միգրանտների խմբային քաղաքական կոմպետենտությունը և վստահությունը՝ համեմատելով այն տեղաբնիկ բնակչության հետ, նույնպես շատ կարևոր է:

Նինա Էջերթը և Մարկո Գիունին ուսումնասիրում են, թե ինչպիսի մեծ ուժ է ներկայացնում կրոնը միգրանտների քաղաքական մասնակցությունում⁹: Կրոնը դեռ մեծ դեր է խաղում միգրանտների քաղաքական մասնակցության ցուցանիշի վրա: Միննույն ժամանակ, մենք փաստում ենք, որ այսպիսի դերը ազդում է ինստիտուցիոնալ ենթատեքստի մի շարք ասպեկտների վրա, թե ինչպես են օրինակ քաղաքացիության մոդելները և քաղաքական հնարավորությունները դիմադրում դրանց: Պետք է նախանշել բոլոր այն հիպոթեզները, որոնցով տեղական իշխանությունները գործ կունենան մշակութային և կրոնական տարբերության հետ, և

⁷ Myrberg G., Rogstad J., Patterns of Participation: Engagement among ethnic minorities and the native population in Oslo and Stockholm. See in “Social Capital, political participation and migration in Europe”, p. 172.

⁸ Anduiza E., Josep San Martin, Political Efficacy and Confidence among migrants. See in “Social Capital, political participation and migration in Europe”, p. 198.

⁹ Eggert N., Giugni M., The impact of religion on the political participation of migrants. See in “Social Capital, political participation and migration in Europe”, p. 219.

հասարակության մեջ կրոնի ազդեցությունը միգրանտների քաղաքական մասնակցության միջամտության վրա: Պետք է փաստենք, որ իսկապես կրոնը մեծ դեր է խաղում մուսուլման միգրանտների քաղաքական մասնակցության վրա, այքանով, պայմանավորված, թե որքանով է անդամակցությունը կրոնական կազմակերպություններին մտահոգել:

Ռանջի Դեվադասոնը ուսումնասիրում է ներգաղթյալների և նրանց ժառանգների քաղաքական համայնքի նույնականացման օրինակները՝ շեշտադրելով տեղային կապվածությունը¹⁰:

Պետք է ուշադրություն դարձնել, որ նախապատերազմական և շրջափակված հասարակությունից ներգաղթյալների և նրանց ժառանգների բնականոն ինտեգրացումը շատ խնդրահարույց է:

Մեր նպատակն է քաղաքական ինտեգրացիան սահմանել համարժեք՝ քաղաքական ներգրավմանը: Ուստի մենք կարող ենք ասել, որ միգրանտները քաղաքականապես ինտեգրված են, եթե նրանք քաղաքական վերաբերմունքը և վարքագիծը լիովին բացառված չեն քաղաքական գործընթացից, և սա կարող է տալ նրանց՝ քաղաքական կյանքին մաս կազմելու էմպիրիկ գնահատականը¹¹:

Շեռնաբար միգրանտների քաղաքական ներառման էմպիրիկ մոտեցումը պետք է քննարկվի քաղաքական մասնակցային ձևերի, և միգրանտների դիրքորոշման երկկողմանի հավասարակշռված մակարդակներում: Սա նշանակում է, որ մեզ անհրաժեշտ է գնահատել այն մակարդակը, որում միգրանտները և իրենց երեխաները ներգրավվել են, և կիսում են խնդրի կարգավորման հիմնական արժեքները:

Պետք է նշել, որ միգրանտների քաղաքական մասնակցությունը ուսումնասիրելիս անհրաժեշտ է շեշտադրում կատարել քաղաքական համատեքստի այն առանձանահատկություններին, որոնց հիման վրա նրանք բնակություն են հաստատել: Հատկապես ուշադրություն դարձնելով միգրանտների և էթնիկ քաղաքականության հարաբերություններն, բայց այնտեղ արդեն կենտրոնանալով վերլուծության անհատական մակարդակներին, մենք այն համոզմանն ենք հանգել, որ այս քաղաքական ենթատեքստը պարունակում է և՛ ինստիտուցիոնալ, և՛ հետևողական ամբողջություն:

1) Մեր փաստարկները ցույց տվեցին, որ երկու կողմերն էլ տարբեր կարևորություն ունեն տարբեր քաղաքներում, որոշ քաղաքներ առաջարկում են ավելի բարենպաստ պահանջներ, քան մյուսները:

2) Մենք ցույց տվեցինք, որ ընդհանուր առմամբ 9 քաղաքներում (Բարսելոն, Մադրիդ, Ժնև, Ցյուրիխ, Լոնդոն, Լիոն, Միլան, Ստոկհոլմ և Բուդապեշտ) միգրանտների մասնակցությունը նշանակալիորեն տարբեր է, և այն դրսևորվում է բողոքի ակցիաներում իրենց ներգրավմամբ:

3) Մենք ցույց ենք տվել, որ քաղաքական հնարավորությունների բոլոր տեսակները մեծ դեր են խաղում՝ մեկնաբանելու միգրանտների քաղաքական մասնակցությունը անհատական մակարդակում:

Շատ հաճախ միգրանտների վարքագիծը մեկնաբանվում է շատ քիչ՝ առանց վկայակոչելու քաղաքական միջավայրում իրենց մակրոմակարդակը: Գործնա-

¹⁰ **Devadason Ranji**, Place Attachment, Community cohesion and the politics of belonging in european cities. See in “Social Capital, political participation and migration in Europe”, p. 238.

¹¹ **Morales L.**, Conceptualizing and measuring migrants’ political inclusion. See in “Social Capital, political participation and migration in Europe”, p. 40.

կանում որոշվել է կարգավորել միգրանտների և իրենց ժառանգների կարևորությունը մասնակցային գործընթացում, որովհետև յուրաքանչյուր քաղաք ունի իր սահմանները՝ թույլատրելու մուտք գործել իրենց քաղաքականության իրականացման գործընթացներում, դիսկուրսներում, ընդհանուր համայնքային կյանք:

Պարզ քննարկելով տնտեսական հնարավորությունները, միգրանտները չպետք է բաց թողնեն հնարավորությունը ապրելու մի վայրում, որտեղ քաղաքացիությունը չի բացառվում՝ ներառյալ քաղաքականություն իրականացնելը, և քաղաքացիները ընդհանուր առմամբ պետք է ավելի շատ տեղյակ լինեն քաղաքականության իրենց սեփական շարժիչ ուժի վարման մասին¹²:

Իսկապես, որ քաղաքական ենթատեքստի ապառիչ գնահատականը հնարավոր է միայն լիարժեք ներգրավվածությամբ, որը ձևավորվում է հանրային տարածության մեջ՝ դերակատարների միջամտությամբ: Քաղաքական ենթատեքստի քննարկումները պետք է տանել ընտրական համակարգերի և կուսակցական ռազմավարության ինստիտուտների և ավանդական քաղաքականության ուսումնասիրությունից վեր: Մեր դիտարկումները ցույց են տալիս, որ գոնե այս ինտերվենցիաների հիմնական բնութագրերից մեկը, այսինքն, արդյոք նրանք առաջադրվել են բարելավելու թե՛ զսպելու միգրանտների դիրքերը, կարող է հիմնականում լինել միգրանտների անհատական քաղաքական վարքագծի վրա ազդեցություն ունեցողը: Այս ուսումնասիրությամբ, մենք հարթակ ենք բացում քաղաքական հնարավորությունների տարբեր տեսակների հետագա ուսումնասիրության համար: Այսպիսի բազմամակարդակ դիսամիկայի ճանաչելը անհրաժեշտ է, որպեսզի նպաստի գիտնականներին, քաղաքականություն իրականացնողներին, քաղաքացիներին և միգրանտներին:

Տվյալ երկրի քաղաքացիություն չունեցող անձանց տեղական իրավունքի հնարավորության մասին քննարկումը եվրոպական քաղաքներում և պետություններում պարբերաբար վկայակոչվում է: Մի կողմից էլ, բնակչության ընտրական գործընթացին մասնակցելու իրավունքի բացառումը, ենթադրում է ժամանակակից լիբերալ դեմոկրատիայի հակասությունը իր իսկ սեփական լեգիտիմությանը:

Մյուս կողմից էլ, «մեկ մարդ, մեկ ձայն» սկզբունքի անաչառությունը քննարկում է հնարավոր պատասխանատվությունը, որ պետությունները հանձն են առնում պաշտպանելու իրենց ներգաղթյալների ինտեգրումը:

Փաստորեն, քաղաքացիություն չունեցող անձանց ընտրական իրավունքի ճանաչումը կարող է հասկացվել որպես ինտեգրումը հեշտացնելու գործիք: Նախկինում այս ձևը գերիշխող է եղել հետևյալ պետություններում՝ Շվեդիա, Նորվեգիա, Դանիա կամ Նիդերլանդներում, որոնք երկարացրել էին քաղաքացիություն չունեցող անձանց տեղական ընտրական իրավունքը 1970-1980 թթ.¹³:

Որպես արդյունք՝ մի շարք եվրոպական քաղաքներում ԵՄ քաղաքացիություն չունեցող անձանց տեղական ընտրական իրավունք շնորհելու սահմանափակող մոտեցման, միակ էմպիրիկ մոտեցումը ներգաղթյալների ընտրական վարքագծի վերաբերյալ, որը մենք ունենք, ի հայտ է եկել կա՛մ ոչ քաղաքացիություն ստացած, վերոնշյալ Հյուսիսային Եվրոպայի պետություններում բնակվող ներգաղ-

¹² **Cinalli M., Giugni M.**, Institutional opportunities, discursive opportunities and the political participation of migrants in European cities. See in “Social Capital, political participation and migration in Europe”, p. 60-61.

¹³ **Gonzales-Ferrer A.**, The electoral participation of naturalized immigrants in Ten European Cities. See in “Social Capital, political participation and migration in Europe”, p. 63.

թյալների կողմից, կա՛մ էլ մարդկանց այն խմբի կողմից, ովքեր ձեռք են բերել քաղաքացիություն՝ բնակության միջոցով: Որքանով քաղաքացիություն ստացած (ազգայնացված) ներգաղթյալների ընտրական վարքագիծը կարող է ընկալվել ներգաղթյալ բնակչության ընտրական վարքագծի նորմ, մեծ հաշվով դժվար է գնահատել: Սակայն, սկսած հասարակական-քաղաքական տեսանկյունից, թվում է՝ կարևոր է իմանալ, որոնք են այն հիմնական գործոնները, որոնք ընտրություններով հակված ազդել են այս բացառիկ խմբի վրա, այն երկրներում, որտեղ նրանք ապրել են:

Մի շարք պատճառներ կամ, թե ինչու մենք պետք է սպասենք բարձր մասնակցային արդյունքների քաղաքացիություն ստացած քաղաքացիներից:

1. Քաղաքացիության ստացումը գիտակցված գործողություն է, որը հաճախ ենթադրում է մի շարք առավելություններ անհատի համար:

2. Քաղաքացիության ստացումը ինքնին մի գործընթաց է, որը կարող է ծառայել որպես հնարավորություն սովորելու պետության քաղաքականության և ժողովրդավարության մասին:

Ներգաղթյալները, ովքեր անցել են ազգայնացման գործընթացը, սովորել են ժողովրդավարությունից եկող գործնական և նորմատիվ խաղի կանոնները: Ի հավելումն, քաղաքացիություն ստացած ներգաղթյալների մեծ մասը մտնում են քաղաքական համակարգ, երբ իրենց և՛ քաղաքական հետաքրքրությունները, և՛ շահները համեմատած իրենց ժառանգների, մեծ են: Այս ամենը հաշվի առնելով, պետք է նշենք, որ ազգայնացված ներգաղթյալներից կարելի է սպասել բարձր մասնակցային ցուցանիշներ, քան տեղաբնիկ բնակչությունից և իրենց ժառանգներից:

Շատ կարևոր է այն հանգամանքը, որ ընտրական վարքագծի սկզբունքները ուսումնասիրվել են՝ օգտագործելով հետևյալ 10 եվրոպական քաղաքները՝ Բարսելոնա, Մադրիդ, Տնև, Յյուրիխ, Լոնդոն, Լիոն, Միլան, Օսլո, Ստոկհոլմ և Բուդապեշտ: Մեր աշխատանքում վերլուծել ենք քաղաքացիություն ստացած քաղաքացիների ընտրական մասնակցությունը ազգային ընտրություններում:

Մեր հետազոտության արդյունքում հաստատվեց, որ քաղաքացիություն ստացած ներգաղթյալների մասնակցությունն ազգային ընտրություններում փոքր է, քան տեղաբնիկ քաղաքացիներինը: Չնայած ընտրական մասնակցությունում քաղաքացիություն ստացած ներգաղթյալների ներառման ապացույցի առկայությանը, իրենց թվով ավելացումը բնակության տարածքներում, թվում է, թե շարունակվում է շատ դանդաղ տեմպերով:

Այնուամենայնիվ, կարևոր է ընդգծել, որ քաղաքացիություն ստացած ներգաղթյալների անկախացման բնութագրերից է մեծացնել օրենսդիրների և քաղաքականություն մշակողների հնարավորությունները՝ աջակցելու ներգաղթյալների ընտրական մասնակցությունը, ժամանելուց հետո առաջարկելով նրանց ապահով բնակության կարգավիճակ: Այս քաղաքականության նպատակն է աջակցել և ընդլայնել ներգաղթյալների օրինական ինտեգրմանը, ոչ միայն ազգայնացվելուց հետո, այլ՝ նաև հենց սկզբից քաղաքացիություն չունեցողների մուտք գործելուց: Ի հավելումն, որոշ կասկածներ կան ներգաղթյալ բնակչության քաղաքացիություն ձեռք բերելու պահանջների արդյունավետության հետ կապված: Փաստացի, մեր հետազոտության արդյունքում, չկա անհնայտ որևէ բաց համակարգ այդ բնակչության քաղաքացիություն ձեռք բերելու հետ կապված:

Այսպիսով, թվում է, որ հետագա ուսունասիրությունները կարող են ապահովել մեր սպասելիքները: Հետագա աշխատանքները պետք է քննարկեն հատուկ-խմբային էֆեկտներ, ներառյալ անհատների ծագման երկրների բնութագրերը, և ըստ նպատակատեղի, ներգաղթյալների համայնքների բնութագրերը, ինչպես նաև բնակության քաղաքների այլ ինստիտուցիոնալ բնութագրեր, ինչպես օրինակ մոբիլիզացման ենթատեքստում ընտրական համակարգի տեսակը, որը մեր հետազոտությունում արձարծված չէ:

Եվրոպացի հետազոտողները ուսունասիրելով միգրանտների քաղաքական մասնակցությունը մեծամասամբ առավելությունը տալիս են կառուցվածքային հնարավորությունների հիման վրա արված այն բացահայտումներին, որոնք կապում են քաղաքական մասնակցությունը՝ հնարավորությունների և հակադրությունների հետ:

Մյուս կողմից էլ, քաղաքական հնարավորությունների մոտեցումը, զարգանալով սոցիալական շարժման գործունեության ընթացքում, կենտրոնանում է, թե ինչպես է քաղաքացիության ռեժիմը սահմանում միգրանտների անհատական և կոլեկտիվ իրավունքների տարբեր կողմերը, ինչպես նաև՝ միգրանտների կոլեկտիվ գործողության տարբեր հնարավորություններ երևան գալիս:

Մյուս կողմից էլ, մեկ այլ աշխատանքում ավելի են կենտրոնանում կազմակերպչական կառույցների կողմից սահմանված հնարավորություններին և հակադրություններին, հարկապես էթնիկ կառույցներին, թե ինչպես են նրանք ընդլայնել միգրանտների քաղաքական մասնակցության մակարդակները:

Այս առումով, սակայն, վերջերս կատարած քննարկումը երևան հանեց, թե արդյոք կազմակերպչական կառույցների տարբեր տիպերը հանգեցնելով սոցիալական կապիտալի «կամրջման» և «կապակցման» ձևավորմանը, կարող են ունենալ տարբեր ազդեցություններ միգրանտների քաղաքական ինտեգրման վրա: Կարևոր է այն պնդումը, որ կազմակերպչական կառույցների տարբեր տիպերը և հնարավորությունների ձևավորման կապող օղակները, հակադրությունները և ոչ միասնական ճանապարհներով ռեսուրսները, այդ ժամանակներից ի վեր կարող են ունենալ միգրանտների քաղաքական ինտեգրման բազմազան պոտենցիալ ազդեցություններ¹⁴:

Մինչ մի շարք հետազոտողներ պնդում էին, որ կապակցված սոցիալական կապիտալը կարող է խթանել միգրանտների ինտեգրմանը, որովհետև այն ընդհանուր առմամբ, նշանակում է ոչ հմուտ խմբերի համար լրացուցիչ ռեսուրս, մյուսները գտնում են, որ կապակցված սոցիալական կապիտալը կարող է միգրանտներին մեկուսացնել առավել լայն քաղաքական համագործակցությունից և կանխել դառնալու քաղաքականապես ինտեգրված:

Մեր ապացույցները հանգում են որոշ նախնական այնպիսի հիպոթեզների, որ կապակցման և կամրջման սոցիալական կապիտալը ունի տարբերակիչ ազդեցություններ՝ կենտրոնանալով միգրանտների քաղաքական կեցվածքի ու վարքագծի գործողությունների վրա:

Անխուսափելիորեն, սոցիալական փոխազդեցության էթնիկապես առանձնացված խմբերը հանդես են գալիս նվազեցնելով իրենց հետաքրքրությունը և ակ-

¹⁴ **Morales L., Pilati K.**, The role of social capital in migrants' engagement in local politics in European cities. See in "Social Capital, political participation and migration in Europe", p. 87.

տիվությունը բնակության երկրի քաղաքական գործընթացների նկատմամբ: Սա հատկապես ճիշտ է էթնիկ-կապակցման ներգրավվածության և էթնիկապես սեգմենտավորված մտերիմ սոցիալական հարաբերությունների համար, որոնք ցույց են տալիս էական և բացասական ազդեցությունը բնակության երկրի քաղաքական հետաքրքրության և մասնակցության բոլոր ձևերի հանդեպ. Կազմակերպությունների միջոցով համընդհանուր համախմբումը, որը հատկապես հետապնդում է էթնիկ փոքրամասնությունների շահերի և հետաքրքրությունների պաշտպանությունը, ի վիճակի է բարձրացնել միգրանտների հետքքրքրությունը քաղաքական գործընթացներում և՛ «հայրենիքում», և՛ բնակության երկրում:

Կարելի է եզրակացնել, որ կապակցման սոցիալական կապիտալը, թե՛ ֆորմալ միավորումներում, թե՛ ոչ ֆորմալ սոցիալական հարաբերություններում, նվազեցնում է հետաքրքրությունը և ներգրավվածությունը կարևոր քաղաքական գործընթացներում և չունի դրական ազդեցություն էթնիկ հարցերի և շահերի ակտիվ մասնակցության մեջ:

Մեր ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ քաղաքական ենթատեքստը բավականին կարևոր է միգրանտների քաղաքական ներգրավվածության ցանկացած գնահատականի համար: Էթնիկ սոցիալական կապիտալը ունի տարբեր նշանակություններ և տարբեր մոբիլիզացիոն արժեք քաղաքական և ինստիտուցիոնալ ենթատեքստերում: Այն իմաստով, որտեղ միգրանտների իրավունքները իրապես շատ են, էթնիկ սոցիալական կապիտալն ունի ավելի շատ ինտեգրացիոն ազդեցություն: Մեկ այլ աներկբա բացահայտում այս հարցի շուրջ. էթնիկապես կամրջման սոցիալական կապիտալը, անխուսափելիորեն նպաստում է միգրանտների քաղաքական ներգրավվածությանը:

Բանալի բառեր-Ներգաղթյալ, տեղաբնիկ, քաղաքական մասնակցություն, քաղաքական ներգրավվածություն, ինտեգրում, քաղաքական ենթատեքստ, էթնիկ կազմակերպություն, սոցիալական կապիտալ:

Առնակ Սարգսյան, Միգրանտների քաղաքական ներգրավվածության գնահատման ցուցիչները եվրոպացի հետազոտողների կողմից-Ներգաղթյալների քաղաքական մասնակցությունը անհրաժեշտ է ուսումնասիրել՝ մեծ ուշադրություն դարձնելով քաղաքական ենթատեքստի բնութագրերին, որոնց շրջանակներում տեղի է ունենում քաղաքական մասնակցությունը: Մեր նպատակն է քաղաքական ինտեգրացիան սահմանել քաղաքական ներգրավմանը համարժեքորեն: Մեր ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ միգրանտների և նրանց ժառանգների քաղաքական ներգրավվածության գնահատումը հեշտ չէ և պետք է տարբեր տեսանկյուններից քննել: Մեր բազմաբնույթ մոտեցումը կենտրոնանում է միգրանտների անհատական հատկանիշների, կամավոր միավորումների և քաղաքական հնարավորությունների վրա:

Арнак Саргсян, Индикаторы оценки политического участия мигрантов европейскими исследователями-Политическое участие мигрантов необходимо изучать, уделяя большое внимание характеристикам политического контекста, в котором они устраиваются. Наше предложение заключается в том, чтобы определить политическую интеграцию, как эквивалентную политической интеграции. Наше исследование показывает, что учет политического участия мигрантов и их

потомков в Европе не является простой задачей и требует, чтобы мы рассматривали эту проблему с разных сторон. Наш многоуровневый подход фокусируется на индивидуальных характеристиках, добровольных ассоциациях и политических возможностях мигрантов.

Arnak Sargsyan, The indicators of migrants' political participation assessment by the european researches-The political participation of migrants needs to be studied by putting more emphasis on the characteristics of the political context within which they settle. Our goal is to define political integration as equivalent to the political inclusion. Our research shows that accounting for the political engagement of migrants and their descendants in Europe is not a simple task and requires to be examined from different opinions. Our multilevel approach focuses on the individual characteristics, voluntary associations and political opportunities of migrants.